

המגדלור

אתגרי הדמוקרטיה הליברלית

מקבץ מערכי יסוד | תשפ"ד

הקדמה

בשנים האחרונות אנחנו עדים למגמה הולכת וגוברת ברחבי העולם המערבי של ערעור ואתגור הדמוקרטיה הליברלית, על מוסדותיה ותפיסותיה. בישראל מתקיימת מערכה שלא הוכרעה עדיין, על דמותה של הדמוקרטיה הישראלית, בתוכה ניתן להבחין בבירור בשחיקתה של הדמוקרטיה ובהיחלשות התשתית החברתית, הכלכלית והפוליטית התומכת בקיומה.

בתוך כך, הולך ומתבהר כי למיעוט העיסוק בתפיסת העולם הדמוקרטית-ליברלית ומקורותיה, במערכת החינוך ובשיח הציבורי בישראל, יש תרומה לא מבוטלת לתהליכי השחיקה שלה. מערכי היסוד של "אתגרי הדמוקרטיה הליברלית" נועדו לצרכי הוראה והדרכה, לשם הכרות מעמיקה ושיטתית עם מקורות הדמוקרטיה, הבסיס הערכי עליו היא עומדת, והאתגרים שניצבים בפניה מיסודה.

המערכים נועדו לצייד את החניכים והחניכות בכלי ניתוח שיאפשרו להם לבקר את השיח הפוליטי האקטואלי, מתוך הבנה עמוקה של סוגיות היסוד הדמוקרטיות-ליברליות, ומתוך כוונה להרחיב את הדמוקרטיה הישראלית ולהפוך אותה לשוויונית יותר, מכילה יותר, וצודקת יותר.

המטרות

1. הכרות עם הבסיס הערכי וההיסטורי של תפיסת הדמוקרטיה הליברלית
2. בירור יסודותיה של הדמוקרטיה הליברלית הישראלית מאז 1948
3. עמידה על אתגריה הנוכחיים של הדמוקרטיה הליברלית, והכלים להתמודד איתם
4. חיבור פנימי ורגשי לתפיסת העולם והתרבות הדמוקרטית
5. עיצוב עמדה לגבי תפקידנו במשבר הנוכחי של הדמוקרטיה בישראל

פותח במשותף עם בית יגאל אלון

ליברליזם: חירות והגבלת השלטון

כתפיסה של התנגדות לכפייה ודיכוי, יש לליברליזם תרומה חיונית לשיטה הדמוקרטית. רעיון הגבלת סמכויות השלטון על האדם, שמקורו בפילוסופיה הליברלית, מדגיש כי גם שלטון שזוכה לרוב קולות יכול להיות דכאני.

סיפור מארגן

משבצת זו תעסוק בליברליזם בתוך הצמד 'דמוקרטיה ליברלית'. הדיון מסתמך על שתי הנחות יסוד: הראשונה היא שהגדלת חירות היחיד היא הבסיס ללגיטימציה לכל משטר שהוא. השנייה היא שכל סיפור מארגן: משבצת זו תעסוק בליברליזם בתוך הצמד 'דמוקרטיה ליברלית'. הדיון מסתמך על שתי הנחות יסוד: הראשונה היא שהגדלת חירות היחיד היא הבסיס ללגיטימציה לכל משטר שהוא. השנייה היא שכל שלטון הוא דבר שראוי להגביל אותו, כדי למנוע שליטה שרירותית שפוגעת בחירויות היחיד ובזכויות היסוד. שתי הנחות אלה נטועות במסורת ההגות של הליברליזם, ועל כן משבצת זו תפגיש עם עקרונות הליברליזם המוקדמים.

מהלך

פתיחה: מבוא לליברליזם – תומר פרסיקו. שלושה סרטונים קצרים שנותנים תשובה תמציתית לשאלה, מהו הליברליזם.

לב המשבצת: הגדלת החירות והגבלת השלטון. מתמקדים בשני היסודות של הליברליזם, ומסבירים אותם באמצעות קטעים שונים.

סיכום: מסכמים בשאלה: אם רוב דמוקרטי יכול להיות מדכא ואלים כלפי המיעוט, מה נחוץ כדי להבטיח הגנה על המיעוט?

שאלה מאתגרת: האם נדרוש הגבלה של שלטון שאנחנו מזדהים לחלוטין עם עמדותיו?

מקורות תוכן

*הגדלת החירות של הפרט: ישעיהו ברלין - שני מושגי חירות.

*הגבלת השלטון: על רוח החוקים – מונטסקייה, טקסט פרשני של קרמניצר ופוקס.

פותח במשותף עם בית יגאל אלון